

TRANSILVANIA

FÓIA ASOCIAȚIUNEI TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ROMANĂ ȘI
CULTURA POPORULUI ROMÂNŪ.

Nrulŭ 6.

SIBIIŪ, 15 IUNIŪ 1891.

Anulŭ XXII.

CHARTA LUMIŪ (ORBIS PICTUS) DE CASTORIU, SÉŪ AȘA
NUMITA TABULA PEUTINGERIANA.

Tractatŭ istoricŭ, geograficŭ și criticŭ.

(Fine).

A doua trecetóre peste Dunăre din Moesia în Dacia o aflămŭ dela *Falialis* spre *Tierna*; acestŭ riu esistă și astăđi cu același nume și se vérsă la *Rășava* (Orșova) în Dunăre, și astfelŭ amŭ câștigatŭ de locŭ unŭ punctŭ sigurŭ de unde putemŭ continua și acéstă rețéuă.

Din numele Castrului *Tierna* putemŭ deduce, că acestŭ castru nu putea să fie altŭ undeva decâtŭ la gura acestui riu, și adecă la *Rășava* de astăđi; însemnătatea strategică vorbesce însuși pentru acésta asertiune. *Rășava* cu cetatea de pe insula *Adakale* a jucatŭ în decursulŭ vécurilorŭ totŭ deuna o rolă fórte însemnată; căci și în timpuri posterióre epoei romane, în deosebŭ în secele din urmă ale deominațiunei turcesci în părțile orientale ale Europei până în đilele mai recente, debușeulŭ armatelorŭ inimice în *Dacia* Traiană totŭ deuna și-au luatŭ calea pela *Rășava* și prin valea *Tiernei*, ca unica posibilă pentru desvoltarea operațiunilorŭ militare. Dar afară de aceste considerațiuni ne dovedescŭ mai departe chiar și remășițele de zidiri și fortificațiuni de origine neîn-doiósă romană, că castrulŭ *Tierna* numai aicea trebuie căutatŭ. Aceste ruine se află într'unŭ unghiŭ, formatŭ spre nordŭ-vestŭ de *Dunăre* și de *Tierna*; fundamentele castruluiŭ aŭ

forma unei redute rectangulare, a cărei lături paralele cu Dunărea au o lungime de 120, iar paralele cu Tierna o lungime de 100 pași.

Acésta stațiune era renumită ca o colonie, fondată de însuși divul Traian. „*In Dacia quoque Cernensium Colonia a Divo Traiano deducta juris Italici est*“ dice juris consultul roman *Ulpian*. Într'o inscripțiune aflată la băile erculane lângă Meadia și decopiată de *Cariphilus Tierna* este amintită ca stațiune *militară*.

Dela *Tierna* merge calea pe lângă acest riu, apoi se abate în valea râului *Bela reca* și ajunge cu 14 m. r. = 20.7 kilom. la *ad Mediam*; acésta distanță corespunde pe deplin cu *Meadia* de astăzi; asemenarea între numirea veche romană *Mediam* și cea de astăzi *Meadia* nu ne lasă nici o îndoială despre situațiunea acestui castru.

Dela *ad Mediam* (*Meadia*) rețeaua se ține încă o bucată în valea *Bela recăi*, apoi părăsesce acésta vale la gura riulețului *Petnic* îndreptându-se și urcându-se pe valea acestui riuleț în sus, până ce ajunge la înălțimile, cari despart regiunea *Tiernei* și a afluenților ei, de cea a râului *Nera* și aicea la satul *Lăpușnicel* trebuie căutată după părerea noastră stațiunea rom. *Praetorio*, corespunzându cu locul acesta chiar și distanța de pe charta lui *Castorin* cu 9 m. r. = 13.3 kilom.

Ne rămâne acuma, să staverim rețeaua mai departe dela *Praetorio* până la *ad Pannonias* cu 9 m. r. = 13.3 kilom

„ *ad Pannonias* până la *Gaganis* cu 11 m. r. = 15.3 „

„ *ad Gaganis* „ la *Maseliana* cu 14 m. r. = 20.7 „

„ *ad Maseliana* „ la *Tiviscum* cu 14 m. r. = 20.7 „

va să dică până la gura *Streiului* cu 48 m. r. = 70 „

Amă cercetat-o acésta și noi, dar n'am putut reuși, pentru că depărtarea dela *Lăpușnicel* (*Praetorio*) până la gura *Streiului* (*Tiviscum*) pe charta statului major austriac nu face mai mult decât 37 m. r. = 56.7 kilom. adecă mai puțin cu 9 m. r. = 13.3 kilom. decât suma de sus a distanțe-

lorū de pe charta lui *Castorin*. Acésta, împrejurare ne-aū constrinsū să aruncămū o privire asupra situațiunei locale din prejurulū satului *Lăpusnicelū* și a ne gândi, că óre nu va fi undeva în apropiere vre-o pozițiune mai însemnată, care ne-ar indica necesitatea staverirei unei *stațiunī laterale*, o presupunere inpusă nouē chiar și atâtū de numirea staț. proxime *ad Pannonias*, câtū și de diferența distanței de 9 m. r. = 13.3 kilom. și întru adevērū vomū afla, că dela *Lăpusnicelū* spre vestū cătră Pannonia — *ad Pannonias* — se află valea rīului *Nera*, ear într'o depărtare de 9 m. r. = 13.3 kilom. pe valea acestui rīu este situatā o comună cu numele *Prilipețū*; la întrebarea mea, că óre se află în acéstă comună seū împrejurulū ei vre-o urmă de ruine seū de zidiri vechi romane amū primitū dela Rev. d. *Mihai Blidariū*, paroch și asesorū consistorialū din *Prilipețū* o epistolă datată din 19 Novembre 1888 cu următorulū cuprinsū:

Spectabile Domnule!

La prețuita corespondință a Spectat. D-Tale din 13 I. c. amū onóre a-ți comunica următoarele:

În apropierea comunei *Prilipețū*, cale de 3—4 minute, abia se mai cunoscū urmele unui drumū fórte vechiū, lângă care într'unū locū mai înaltū (unū vērfulū de dealū) așa numitū încă din vechime „*Comóra*“ aū aflatū locuitorii din *Prilipețū* multe petri cioplite (*Steinmez*). Totū în jurulū acestui deluțū acum doi ani s'aū aflatū mai multe petri cioplite fórte mari de câte 2 metri și mai bine de lungi, late de 1 metru, din cari s'aū făcutū trepte, mese, și scaune lungi, deplinū corespunđetóre; petrile cele mai mari s'aū aflatū camū la unū locū în forma de sieriu; s'aū aflatū și óse de ómenī; între petrile acestea pre una mai mică s'a vęđutū o figură de omū cioplită și óreși care inscripțiune nelegibilă; parte din aceste petri s'aū transportatū la *Bozoviciū*, observū că în urma acesteī descoperiri, făcēdu-se arătare la museulū din *B.-Pesta* aū fostū trāmisū de acolo unū inspectorū, carele venindū în

fața locului a fost constatată, că aci ar fi fost vreun sat din vechime, și că sub pământ s'ar afla cantități mari de petri de soiolu sus arătat. Numele de „*comórá*“ se trage din vechime, moștenit din generațiune în generațiune până la noi, și sub pretinsa „*Comóra*“ pre timpul graniței a lucratu ostașii companiei, ca să descopere „*Comóra*“, dară fără rezultatul dorit; am lucrat și noi acuma 2 ani pre vârful acelu deluț, făcend șanțuri adânci, dară am aflatu numai óse de ómenii și ici colea câte unu dărab de cărămiđi și varu nestimpăratu; se dă cu socotelă, că aici ar fi fostu o biserică, seú óreși-care castelă“.

„Drumul, despre care spusei mai nainte, trage dreptu la aceea „*Comórá*“, decă s'ar mai săpa la acestu locu, Dđeu scie ce s'ar mai descoperi“.

„Sperandú că după cele până acuma descoperite voiú fi satisfăcutú cererea D.-Vóstră suntu etc.“

După cele espuse de Rev. d. Blidariú noi inclinămú a pune staț. rom. *ad Pannonias* lângă satulú *Prilipețu*.

Íntorcendú-ne acuma earăși la *Lăpușnicelú (Praetorio)* și luandú direcțiunea rețelei spre nordú, ajungemú la distanța prescrișă de pe charta luí *Castoriú*, adecă cu 11 m. r. = 15.3 kilom. cu stațiunea proximă *Gaganis* la înălțimile, cari despartú regiunile ríului *Tierna* de cea a *Timișului*, la așa numita „*porta orientalis*“ în apropierea comunei *Rusca*. La întrebările nóstre, adresate în acele ținuturi, eată, ce ne respunse Rev. d. *Pavelú Șandru* din *Teregova* cu datulú 15 Novembre 1888.

„De 6 luni suntu în *Teregova* și atâta amú potutu afla că; între *Teregova* și *Rusca* se vedú și ađi ruine de o cetățue mică și la omulú, ce are în posesiune acea parcelă, se află 3 bani bețrâni, găsiți acolo“.

„Íntre *Teregova* și *Armeniș* se află scobituri, decând aú săpatu după o cloță de aurú (? P. Br.) cu puí cu totú (? P. Br.) (Tradițiunea đice). Mai pe largú deocamdată nu potú servi fiindú ocupatú etc.“

Staverimū așa dară la cetățuia de lângă *Rusca* staț. rom. *Gaganis*. Dela *Gaganis* (*Rusca*) mergea rețeaua pe valea Timișului și ajungea într'o distanță de 14 m. r. = 20.7 kilom. stațiunea rom. *Maseliana* camă în apropierea comunei *Bucoșnița*, și apoi după o depărtare de alte 14 m. r. = 20.7 kilom. ajungemū la *gura Bistrei*, castrum *Tiviscum*, potrivindu-se distanțele atâtū pe charta lui *Castoriū* câtū și pe aceea a statului maj. austr. pe deplinū.

Aicea, la *Gura Bistrei* = *Caransebeș* = *Tiviscum* se împreună rețeaua *Tierna* (*Rășava*) *Tiviscum* cu cea dinspre *Lederata* (*Rama*) *Tiviscum*:

Dela *Tiviscum* până la *Agnanis* avemū o distanță
de 8 m. r. = 11.8 kilom.

Dela *Agnanis* până la *Ponte Augusta* distanță „ 15 „ „ = 22.2 „

Dela *Ponte Augusta* până la *Sarmategtele* distanță „ 14 „ „ = 22.9 „
la olaltă 37 m. r. = 56.9 kilom.

Depărtarea dela *gura Bistrei* până la satulū *Grădiște*, unde se află ruinele neîndoiōse ale *Sarmiseghetusei* nu face pe charta statului maj. austr. decâtū 29 m. r. = 45.1 kilom. și așa dară e mai scurtă decâtū suma distanțelorū de susū cu 8. m. r. = 11.8 kilom. adecă tocmai cu distanța între *Tiviscum* și *Agnanis*; acēsta împrejurare ne lasă a presupune, că stațiunea din urmă trebuie se fie altū undeva situată; firea lucrului ne îndemnă a o căuta undeva pe valea Timișului, în apropierea satului *Saculū*, și acolo amū pune stațiunea romană *Agnanis*; ear dela *gura Bistrei* luândū acuma direcțiunea spre resăritū, pe valea acestui rīū, ajungemū într'o depărtare de 15. m. r. = 22.2 kilom. la comuna *Voislova*, și acolo trebuia să fiā aședată staț. rom. *Ponte Augusta*. Rev. d. Traianū Balia ne împărtășesce într'o espistolă a sa cu datulū *Voislova* 28 Decembre 1888 la întrebarea nōstră următoarele:

„Pe partea sud-vestică a drumului, aprōpe de *Voislova*, se află o ridicătură de circa 6 metri, numită din vechime „ce-

tăţue“; se vedă acolo încă şi astăzi urme de şanţuri, şi valuri, şi saū aflatū chiar şi dărimăturī de cărămiđi. La vale de drumū aū statū cândva o ziditură asemenea unei căsarne, unde posesorii pământului nu potū ara şi în fie-care anū sūntū nevoiţi a scóte o mulţime de petri pentru lărgirea arăturēi; unulū dintre acei posesori 'mī împărtăşi, că unū strămoşū alū lui arū fi aflatū pe acestū locū o cheie ca mână de grósă şi de unū cotū de lungă; apoi se mai đice, că s'ar afla aci şi o pivniţă, însă nimenea n'aū căutat-o.

„Dl avocatū *Nemoian* a fostū odată aicea cu unū archeologū din *Budapesta* şi-aū visitatū loculū; înainte cu vre-o 3 anī încă aū fostū unū domnū dela *Viena* aicea, pe care l'am condusū eū la acelu locū. Dl *Nemoian* cu acelu archeologū eraū de părere, că aicea ar fi fostū staţiunea română „*Ponte Hadriana*“.

Dela *Ponte Augusta* = *Voislova* într'o depărtare de 14 m. r. = 20.9 kilom. ajungemū în fine la *Sarmategte* adecă la comuna *Grădişte*, corespundēndū distanţa de pe charta lui *Castoriu* cu cea de pe a statului majorū austr. pe deplinū.

A III-a trecătoare din Moesia peste Dunăre în Dacia Traiană pe charta lui *Castoriū* e cea dela *Egeta* peste *Dubretis* cătră *Apula* etc.

De locū a dóua staţiune romană pe pământulū Daciei este *Amutria*, a treia *Pelendova*; că *Amutria* trebuia să fiă situată undeva pe lângă riulū *Motru*, nu suferē nici o îndoeală, identitatea de nume e constatā şi noi inclinămū a o pune dreptū la *gura Motrului*, unde sciamū, că óre când esista aicea chiar şi-o mănăstire; cercetāndū o mulţime de charte, aflai în fine pe charta căilorū ferate edatā de *Prochaska*, şi adecă pe reţēua caiei ferate române dela *Verciorova* spre *Bucuresci* şi o staţiune cu numele *Pelesci*, eară căutāndū dupā aceea şi pe charta statului majorū austr. aflai şi aicea o comună cu numele *Pelesci*, nebăgate în sémă până aci; cercāndū distanţa de 35 m. r. = 51.6 kilom. între *Amutria*

și *Pelendova* de pe charta lui *Castoriu*, pe charta stat. maj. între *gura Motrului* și *Pelesci*, aflai că corespunde de minune; deci eu îndrăsnescu a pune staț. rom. *Amutria* la *gura Motrului*, ear *Pelendova* la *Pelesci*.

Nisuindū acuma a afla legătura cu Dunărea, ajungemū cu distanța de 36 m. r. = 53.3 kilom. cătră *T. Severinū* la satulū *Poronia*, unde vomū situa stațiunea rom. *Drubetis*; ear d'acolo într'o depărtare de 21 m. r. = 32 kilom. dincolo de Dunăre la *Brza Palanca*, vechia staț. rom. *Egeta*, a cărei asemenare de nume s'a păstratū până astăzi în *Negotinū*, unū orășelū în apropierea de *Brza Palanca*.

Décă aruncămū acuma o privire asupra chartei statulū majorū austr. și vomū urma direcțiunea rețelei din cestiune, fixată prin stațiunile *Drubetis-Poronia*, *Amutria*, *Gura Motrului* și *Pelendova-Pelesci*, vomū afla ușorū și aicea tendința espresă a strămoșilorū nostri, constatată și pe rețelele cele două *Lederata-Tiviscum* și *Tierna-Sarmalegte*. Dela Dunăre adecă mergea drumulū în valea riulū *Uznica*, carele se vėrsă în *Motru*, apoi d'alungulū acestui riū până la versarea lui în *Jiu*, după aceea continuă mai departe pe valea întinsă a acestui riu, trece riulețulū *Amaradia* și ajunge lângă *Rubănesci* riulū *Tesluț*, unū afluentē alū *Alutei*, așa dară întocmai ca și la rețelele precedente prevala și aicea nisuiņa Romanilorū, a stabili o legătură între diferitele riuri ale Munteniei cu Dunărea, și într'adeverū corespunde distanța de 20 m. r. = 29.6 kilom. între *Pelendova* și *Castris novis* de minune cu depărtarea dela *Pelesci* până la *Slatina*, pe malulū stângū alū *Alutei* de pe charta stat. maj. astfelū încatū noi la loculū acesta vomū staveri stațiunea *Castris novis*.

După *Castris novis* vine staț. *Romula* într'o depărtare de 70 m. r. = 103.6 kilom. decă măsurămū acēsta distanță pe charta stat. m. dela *Slatina* în susū, căci noi totū spre *Apula* gravitămū și ne ținemū după firea lucrulū pe lângă *Oltă*, vomū ajunge la unū riu *Lotru*, unū confluentē alū *Oltului* și aicea credemū, că vomū putea pune staț. *Romula*,

proxima staț. rom. e *Acidava*, pe care o aședam pe valea *Lotrului* însuși acolo, unde se află astăzi satul *Mălaia*, apoi întorcându-ne earăși la gura *Lotrului-Romula*, ne îndreptăm mai departe pe valea Oltului în sus și ajungem într'o depărtare de 24 m. r. = 35.5 kilom. cu stațiunea *Rusidava* la satul Porcesci unde se vârsă *Cibinul* în Olt.

Aici sântem siliți, să ne oprim, și să ne întrebăm, încâtr'o se luăm direcțiunea acuma: Spre *Sibi*, *Mercurea* și *Sebeșul* săsesc la *Apula (Alba-Iulia)*, se u spre Olt în sus?

Consultându noi distanțele aflăm că dela *Rusidava* până la *Apula* mai avemu de plasat încă 9 stațiuni cu 167 m. r. = 247 kilom.

depărtarea dela *Porcesci* până la *Sibi* e de c. 21.5 kilom.

„ <i>Sibi</i> ,	„	„ <i>Mercurea</i>	„	30.0	„
„ <i>Mercurea</i>	„	„ <i>Sebeșul</i> -săs.,	„	20.0	„
„ <i>Sebeș</i> -săs.,	„	„ <i>Alba-Iulia</i>	„	13.0	„

la olaltă c. 84.5 kilom.

va să dăcă stațiunile sântu prea puține, ear distanța e prea scurtă, și așadară noi vom continua rețeaua noastră spre *Olt* în sus.

Dela *Rusidava* într'o depărtare de 14 m. r. = 20.7 chilom. se află staț. *Fonti Aluti*; pe charta stat. majoră punându *Rusidava* la *Porcesci*, ajungem cu distanța din urmă pe valea Oltului la satul *Colun*, și noi acolo vom aședa staț. rom. *Ponte Aluti*; după acêsta stațiune vine *Burridava* într'o depărtare de 13 m. r. = 19.2 kilom. lângă satul *Beșimbac* și așa mai departe într'o depărtare de 12 m. r. = 17.8 kilom. la *Făgărașul* de astăzi stațiunea romană *Castra tragana*.

Pe o mapă: „*Carte dela Valachie et dela Moldavie comprenant aussi la Bessarabie, la Transilvanie et la Bukovine par I. Fried. Vienne chez Artaria et Comp.*“ (anul edării lipsesce) aflăm pe munții sudici ai Carpaților din jos de *Beșimbac* o culme, numita: „*Checa Burdi*“ *Burridava*

probabilu ea va fi fostu centrul *Burdilor* vechi, o împrejurare, care încă ne spriginesce întru tragerea rețelei din cestiune pe valea Oltului.

Dela *Castra tragana* într'o depărtare de 9 m. r. = 13.3 kilom. vine staț. *Arutela*; acésta distanță corespunde pe charta stat. maj. dela *Făgăraș* până la gura riului *Șinca*, unde vom staveri acésta stațiune; dela *Arutela* vine mai încolo stațiunea *Praetorio* într'o depărtare de 15. m. r. = 22.2 kilom. cam unde se împreună Homorodul micu cu celu mare, și încă cu unu riulețu, numitu pe charta stat. maj. „Mühlbach“ și aicea vomu aședa staț. *Praetorio*. D'aicea se desparte o cale pe valea Homorodul micu și ajunge într'o depărtare de 9 m. r. = 13.3 kilom. la *Satulū nou* stațiunea romană *Ponte vetere*; ear rețeaua principală 'și continuă direcțiunea sa peste înălțimile, cari despartu regiunea Oltului cu afluenții seî de regiunea *Têrnavei mari*, ajungemū acestu riu, și ținându-se de dēnsulū, atingemū în fine la Elisabetopolū într'o distanță de 44 m. r. = 65 kilom. staț. rom. *Stenarum*.

Totū pe valea *Têrnavei mari* plecându dela Elisabetopolū pe lângă acestu riu dămū într'o depărtare de 12 m. r. = 17.8 kilom. la *Mediaș* de staț. rom. *Cedonis*; d'aicea într'o depărtare de 24 m. r. = 35.5 kilom. la *Blașiu* de staț. rom. *Acidava* și în fine într'o distanță de 15 m. r. = 22 Kilom. la *Alba-Iulia* de castrulū rom. *Apula*.

Ni se învederéză și aicea tendința strămoșilorū noștri, de a continua legătura rîurilorū principale ale Daciei cu Dunărea bētrână; noi amū arătatū acésta tendință până la Oltū și ne remâne a urma cursulū acestui riu până la vărsarea Homorodulū într'insulū, apoi trecétorea peste înălțimile despărțitóre ale Oltului și a *Têrnavei* și în fine cursulū acestui din urmă; care ne conduce până în Mureș la *Alba-Iulia* seū *Apula* veche.

A IV-a rețeaua dela Apula spre Ad-aquas atinge într'o depărtare de 8 m. r. = 11.8 kilom. staț. *Blandiana*, ear pe charta stat. m. distanța acésta corespunde cu *Vințulū de jos*,

unde vomă pune staț. *Blandiana*; dela acésta staț. într depărtare de 9 m. r. = 13.3 kilom. se află staț. *Ger Miheva*, după noi la gura râului *Cugir*; dela *Ger Miheva* până la stațiunea proximă *Petris* sântu 9 m. r. = 13.3 kilom. ear pe charta stat. maj. acésta staț. s'arū potrive fôrte bine la gura râului *Alunului*; în fine într'o depărtare de 13 m. r. = 19.2 kilom. ajungemū la *Călan* staț. *Ad aquas*, despre a cărei situațiune nu esistă nici o îndoelă. O pétră descoperită lângă Călan pórtă următórea inscripțiune.

I. O. M.

PRO. SAL. D. N.

C. IVL. MARCIA

NVS. DEC. C. OL.

PRAEF. PAG.

AQVENSIS.

GENIO. FOR.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Termele, cari esistă încă și astăzi la Călan, apoi remășițele de băi încă ne întărescū despre situațiunea staț. *Ad aquas* la acestū locū.

Deși pe charta lui *Castoriu* între *Ad aquas*, și *Sarmatege* nu se află indicată nici o legătură de drumū, totuși noi presupunemū o astfel de legătură chiar prin necesitatea lucrului, căci nu ne putemū bine închipui o lipsă totală de drumuri între *Sarmatege* și părțile nordice ale Daciei vechi.

A V-a rețeaua dela Apula spre Porolisso. Întocmai ca la rețelele precedente ne îndrumă și aicea tendința caracteristică a Romanilorū a nisui la o legătură a riurilorū din nordulū Daciei cu Mureșulū și prin acesta cu Oltulū și Dunărea adecă în casulū presentū a ne îndrepta spre regiunea Someșului afluențele principalū alū Tissei. Plecândū așa dară dela *Apula* în susū, ajungemū într'o depărtare de 12 m. r. = 17.8 kilom. cu stațiunea *Brucla* de pe charta lui *Cast.* la orașelulū de astăzi *Teiușū*; dela *Brucla* până la staț. proximă

Salinis este o distanță de 12 m. r. = 17.8 kilom. și această depărtare corespunde pe charta stat. maj. între *Teiușu* și *Vințulu de susu*: dela *Salinis* până la *Patavisa* sîntu încă 12 m. r. = 17.8 și noi ajungem cu această distanță dela *Vințulu de susu* la gura rîului *Arieșu* lângă comuna *Hodrinu*; dela *Patavisa* până la *Napoca* avem 24 m. r. = 35.6 kil. mesurîndu acesta distanță pe charta stat. m. dela gura rîului *Arieșu*, dăm cu capetul distanței în orașulu *Coloșu* unde s'au descoperit ruine și inscripțiuni romane, și astfel ne aflăm deja în regiunea Someșului mare. Stațiunea proximă e *Optatiana* 16 m. r. = 23.7 kilom. departe de *Patavisa*; noi luîndu-ne pe valea *Someșului*, ajungem cu această distanță la gura rîului *Lonca*, lângă *Ineul micu*, și staverim așa dară aicea staț. *Optatiana*, de aicea până la *Largiana* avem 15 m. r. = 22.2 kilom. totu atîta face și distanța între *Ineul micu* și locul unde se împreună amîndouă Someșurile lângă *Deeșu*, unde vom pune stat. *Largiana*.

Se nasce acuma întrebarea, ce direcțiune să luăm noi cu staverirea rețelei dela *Deeșu* încolo: spre *vestu*, după cursulu *Someșului mare*, se u spre *resăritu*, pe lângă *Someșulu micu*?

Noi preferim fără nici unu scrupulu direcțiunea cea din urmă, și acesta din următoarele motive. După situațiunea geografică a Daciei față de imperiulu romanu, cursulu Someșului mare dela *Deeșu* însusu spre *vestu* e de o natură *defensivă*, ear stațiunea dela *Deeșu Largiana* aru deveni ca stațiunea cea mai espusă față de popóarele barbare din regiunea marginașe nordu-ostică; o astfelu de presupunere nu se póte admite la unu poporú domnitorú și consciu de chiemarea sa, precum au fostu Romanii, cu atátu mai puținú în privința aședării castrelorú și a fortificațiunilorú lorú; motive strategice ne constringu a părăsi cursulu Someșului mare și a urma spre *resăritu*, pe valea Someșului *micu*, ear aicea ni se impune de sine singurú ținta și scopulu acelorú două stațiuni din urmă, chiar și astăđi după două mií de ani.

Distanța dela *Largiana* până la *Cersie* pe charta lui *Castoriu* are 17 m. r. = 25.2 kilom., această distanță măsurată dela *Deeșu* pe valea *Someșului micu* se curmă tocmai la vărsarea râului *Saio* cu unu confluențe alu seü, râlu *Galatulu* și a *Bistrei* în *Someșulu micu*, astfelu încätü noi acolo unde se vérsä rîulu *Saio* în *Someșulu micu*, vomü staveri stațiunea rom. *Cersie*; nu mai departe decâtü cu 4 m. r. = 5.9 kilom. dela *Cersie* urmézä stațiunea proximä și cea din urmă a rețelei, *Porolisso*, pe care încă vomü trebui sä o aședämü totü pe valea *Someșului micu* în fața stațiunei *Cersie*, lângä satulu *Cofarca*, astfelu, încätü *Porolisso* devine unü anticastru a stațiunii *Cersie*, o întäriturä a celei mai extreme stațiunii espuse în partea nordü-ostică nu numai la marginea *Daciei*, ci a împëriuluu întregü. Noi amü ajunsü aicea la pólele *Carpaților nordici*, la muntele *Petrösä*, din a cărei parte nordică isvoresce rîulu *Tissa*.

Aruncändü acuma o privire generalä asupra rețelelorü, staverite de noi în acestü studiu pe charta statulu majorü austr. ni-se obtrude într'unü modü decisivü și neîndoiosü împrejurarea importantä, ca adecä castrulu *Apulum* = *Alba-Iulia* forma centrulu tuturorü acestorü rețele din *Dacia traianä*, de unde apoi se împärțiaü respectivele rețele: spre nordü căträ *Porolisso*, spre resäritü și mëdäqi căträ *Drubetis*, ear spre apusü și mëdäqi căträ *Tierna* și *Lederata*; tóte mergëndü dea lungulu rîurilorü, astfelu încätü, decä vomü începe dela stațiunea extremä din nordü, dela *Porolisso*, atingemü cu rețelele indicate rîurile: *Saio*, *Bistra*, amëndouë *Someșurile*, *Arieșulu*, *Mureșulu*, *Tërnavele*, *Oltulu*, *Jiulu*, *Motrulu* apoi *Tierna*, *Belareca*, *Timișulu*, *Poganiciulu*, *Berzava*, *Carașulu* etc. etc., până în *Dunäre*.

Aceste rețele dupä direcțiunea și situațiunea lorü erau fără îndoelä căi seü *drumuri militare fortificate*, în sensulu celü mai eminentü alü cuvëntuluu; începëndü dela *Dunäre* rețeaua cea mai lungä cea dela *Drubetis* percurge întréga *Dacie* în zic-zacurü până la *Porolisso*, proveđutä de a lungulu ei

cu o mulțime de castre și fortificațiuni. Încungiurată de Carpații înalți ca o adevărată cetate grandioasă naturală, a cărei glasiuri se întindeau până la Dunăre, la Tissa, la Marea-négră, la Prut și Dniștru și erau apărate de aceste ape; apoi mai provăduță în intrulă ei încă și cu ună brău lungă de castre și cetățuie, Dacia forma într'adeveră o stavilă neînvingibilă în contra ori căruă atacă de dinafară, ear istoria ne e martoră și ne-a dovedit-o acésta în decursulă celoră aprópe două mii de ani, că în tóte acele epoce trecute până astădi Dacia nici când n'a putută remănea în posesiunea durabilă a popóreloră, cără o invasiunău și cereau să devină posesoră stabilă întrénsa; au cercat-o acésta *Goții*, *Vandalii*, *Avarii*, *Gepidii*, *Hunii*, și *Bulgarii* etc. și au cercat-o înzadară! Tóte aceste popóre au perită, nelăsându mai nici o urmă în istoria popóreloră din orientulă Europei, cu atâtă mai puțină pe teritoriulă Daciei; numai strănepoții legiuniloră romane, a poporului domnitoră în lumea antică, numai ei au remasă, căci „apa trece petrule remănu“, au remasă după-ce chiar și puterniculă imperiulă ală Romei apusese; au remasă formându o garnisonă permanentă de viță latină, care nicăiri în lumea întregă nu era mai bine scutită și apărată decâtă în acésta cetate formidabilă, zidită de provedința dumneđească pentru plămădirea, fericirea și gloria eternă a neamului românesc!

P. Broștenu.

DE UNDE A ÎNTRATŪ POVEȘTEA LUI „ARGHIR“ ÎN LITERATURA MAGHIARĂ.

(Continuare).

Arghir i-a acum lumea în capă să 'și caute mireasa. La Gergei părinții 'i dau o slugă bătrână de soț, la Barac Arghir plécă călare, neînsoțitū de nime.

După multe greutăți elă ajunge într'o pustietate, unde locuesce ună urieșū cu ună ochiū în frunte. Pe acesta îlă întrebă Arghir, dacă scie sē-i arete drumulă spre cetatea négră? Urieșulă respunde, că nici de nume nu i-a auđitū,

dar se aștepte până mâine, că voru veni *piticii* la elu, unul dintre ei i-a sci dór spune.

La Gergei uriașul nu așteptă pe pitici, ci pe *ține*, și după ce ținele nu sciu da deslușiri, apare unu piticu schiopu, care din depărtare strigă, că elu scie unde se află cetatea negră. La porunca urieșului piticulă petrece pe Arghir până la hotarele țerii ținelorū, unde apoi se despărțescū. Arghir și sluga tragū mai ântăiū în gască la o bețrână, ca să se odihnescă peste nópte. Din una din alta vine vorba și despre călătoria lorū și atunci bețrâna le povestese, că în apropiere se află o grădină frumósă, unde în tótă ziua se desfățeză crăieșa ținelorū. Arghir simte, că acésta e miréșa lui. Și era pe aci se și-o vađa, când eată prin meșteșugirile bețrânei, care bucurósū arū fi vrutū să vedă pe fata ei măritată după Arghir, și prin ticăloșiile slugii, iubiții sūntū de noū despărțiți. După ce Arghir a pedepsitū cu mórte pe bețrâna și pe slugă pentru uneltirile lorū, plécă mai departe. Multe țeri a umblatū de astădată, dar de miréșa lui nici pomenélă. Desnadăjduitū era pe aci să 'și ea însuși viața, când deodată aude unū sgomotū îngrozitorū. Mergendū într'acolo vede trei drači certându-se cu turbare Arghir fără teamă se duce la ei și-i întrebă, din ce le-a venitū pricina? „Uite, respunde unulū, avemū de moștenire dela tata o păreche de opinci, o căciulă și unū biciū, și nu ne putemū învoi între noi, care ce se i-a din ele“. „Și la ce sūntū bune bulendrele aceste“? întrebă Arghir.

„Când se încalță cine-va cu opincile, și pune căciula în capū și va trăsni de trei orī cu biciulū și va dice: „Hip, hop! du-me acolo unde gândescū eū acum“ — și ești acolo“. Ear fratele nostru mijlociu mai are darulū de a trage josū pe acela, care arū voi se fugă în sborū. Acumū scii totū, împacă-ne dacă poți!“

„O se ve facū eū dreptate omenéscă, respunde Arghir. Eată ce'mī dice mie gândulū. Vedeți voi cei trei munți ce

sta în fața noastră? Se ve duceți fiă-care în câte unul și cine va veni mai curându înapoi ale lui se fiă tóte astea“.

„Că bine ȃic“, respundŭ draciŭ, și îndată o tulescŭ la fugă, fiă-care inspre câte unŭ munte. Până una, până alta Arghir pune opincile în picioare, căciula în capŭ trăsnesce de trei ori cu biciulŭ și ȃice: „Hip, hop, la mirésa mea me du de locŭ“, și ca gândulŭ sbóră prin vėzduh. Când se întorcŭ draciŭ înapoi, se veđi Nene páruială! „Tu ești de vină, ba tu ești de vină!“ așa se sfădescŭ, până în urmă se acatŭ toți de draculŭ celŭ mijlociu, pentru că din elŭ arŭ fi venitŭ tótă pricina. Și era pe aci s'ó páșcá bietulŭ, dacá n'arŭ fi fágăduitŭ, că cu darulŭ seŭ va trage josŭ din sborŭ pe hoțulŭ, care 'i-a păcálitŭ. Acésta se întemplă, și Arghir cade din vezduh pe unŭ munte înaltŭ. Dándŭ în drépta, dándŭ în stânga, elŭ află unŭ potecŭ, pe acesta se totŭ suie în susŭ, până ce ajunge în vėrfulŭ muntelulŭ. Și ce vede aci? Stă să nu cređă ochilorŭ! Ó cetate mare cu grădinŭ frumóse împodobită. E *Cetatea-nėgră* și în ea locuesce „*Ileana Cosăndiana*“, mirésa multŭ căutată.

Apropiindu-se de cetate elŭ vede ó ȃină venindŭ tocmai inspre elŭ. Acésta cum 'lŭ zăresce, fuge înapoi se spună Ileneŭ, că-i vine mirele. Dar Ileana, cređendŭ că ȃina vrea se ó batjocorésca, 'i trage ó palmă. Totŭ asemenea ó páșcesce și a doua și a treia ȃină, care cu aceea-și scire aŭ venitŭ la ea. În urmă sosescce Arghir și cum se vedŭ să aruncă unulŭ altuia în brațe. Mare ospetŭ se face apoi, cum nu s'a mai pomenitŭ în lume. Și când era chiefulŭ la culme, ce se veđi, Arghir se scólă și nici una nici alta, trage mireseŭ sale trei pálmŭ, de se clătina ferestrele. „Auleo, Arghire dragă, da grea mână mai ai“ ȃice Ileana și începe a plânge.

„Te-amŭ pedepsitŭ pentru fapta ce ai făcut-o, respunde Arghir; câte chinurŭ și necasurŭ amŭ suferitŭ, câtă lume amŭ umblatŭ pentru tine, și când 'ți-aŭ spusŭ ȃinele că eŭ sosescŭ, tu n'ai vrutŭ să le cređi, ci le-ai pálmuitŭ, veđi de

aceea te-amă pedepsită“. Ileana vede că are dreptă, dea
'lă ertă și de acumă înainte trăescă în fericire. Acesta e
în scurtă conținutulă povestelă.

Eă credă că în forma acésta, în care Barac și Gergei
ne predaă istoria, nu va afla nime vre-ună elementă mitic.
Cum de totuși avemă dreptă a susține acéstă? Înusuși popo-
rulă ni-o spune.

Prin anii 60, Atanasie Marienescu a publicată o serie
de balade populare. Între aceste se află una care a apărută
și în „Albina“ 1868, sub titlulă: „Sórele și Luna, seă *Iana
Cosânđiana*“. În ea ni se spune, că sórele s'a îndrăgitiă
odată de lună, Iana Cosânđiana, și a cerut-o de nevastă.
Luna înse nu s'a învoită odată cu capulă, căci ei sântă fră-
țini și sântă corpuri ceresci. Sórele a vrută se-o răpiască
cu sila, atunci Lun'a s'a aruncată în mare, Sórele după ea
și de atunci vedemă pe ceriu aceste două corpuri alungându
unulă după altulă.

Idea esprimată aici e fôrte veche și o aflămă deja în
Metamorfosele lui Ovidiu. Ceea-ce însă ne interesază pe noi
este că în balada acésta Luna obvine sub același nume, sub
care aflămă pe mirésa lui Arghir în poveștile nóstre. În
băladă se đice despre Lună între altele: Țese Iana, țese*).

E întrebarea acum, de unde are poporulă acésta numire
pentru Lună? Dacă resfoimă mitologia vedemă, că la Ro-
manii Luna la începută s'a numită întru adeveră „*Dea Iana*“
seă numai „*Iana*“, și a fostă sora đeului de Sóre „*Ianus*“,
Varro I. 37: „*Nunquam rure audisti octavo Ianam et cres-
centem et contra senescentem*“ *).

Din „*Dea Iana*“ s'a făcută mai târđiu „*Dijana*“ (*Diana*),
ca numire pentru Lună. Prin atingere cu cultulă grecescă
însă Diana n'a mai fostă serbătorită ca đeităte de lumină,
ci ca đeităte de vênătore, ear đeitătea de lumină a primită

*) V. Dr. Atan. Marienescu: „Esplicări la Ileana Cosânđiană“ în „Albina“
pro 1871.

mai târziu numirea de „Lună“, și în limba românească scimă, că cunoscutul corp ceresc obține așî numai sub numirea acésta. În poesia populară însă, numele primitiv pentru lună: „Iana“ s'a păstrat după cum vedem din amintita baladă, până în ziua de astăzi ca o veche reminiscență.

Dară și „Diana“, ca nume pentru Lună obține în limba românească. Despre acésta avem o dovadă eclatantă.

Între variantele poveștii noastre aflăm unele, în care mirésă lui Arghir se chiamă: „Ileana Sândiană“. Acestu nume fără îndoială e compus din: „Sân“ și „Diana“. „Sân“ e latinescul „Sanctus“, căci noi avem în românește: „Sân-Petru“, (Sanctus-Petrus), „Sân-Giorgiu“ — „Sân-Mihaiu“ etc. și „Sân-Diana“ (Sândiana) trebuie se fie prin urmare „Sancta-Diana“. Noi scimă mai departe că „Sân-Petru“ „Sân-Giorgiu“, „Sân-Mihaiu“ etc., sîntu serbători anumite, statorite de biserică. Cum stă lucrul cu „Sân-Diana“? (Sândiana). Se scie, că și acésta e o serbătoare, care cade pe 24 Iunie. Dar în onórea cui? Vomă vedea.

„Sândiană“ scimă cu toții ce însemnéză, o flóre galbină, care crește pe liveți și prin păduri, nemțesce: „Labkraut“. În presara zilei amintite poporul face cununii din florile aceste, și asteptându până apune sórele, le aruncă pe coperișul căsii. În ziua următoare, până nu a răsăritu sórele, aceste cununii sîntu scrutate cu de amăruntul, făcendu-se felu de felu de combinațiuni cu privire la aceea, ce are se pățescă fiesce-care în anul acela.

Numele „Sândiana“ decî, precum și împrejurarea, că cununile sîntu aruncate pe coperișu după apunerea sórelui și sîntu scrutate înainte de dîorire, dovedesce pe deplin, că aceste flori aú fostu odinioară consacrate „Lunii“ ca țeitate și că aici avem de a face cu vechi reminiscențe ale cultului păgân.

Biserica creștină a pusă mai târziu pe ziua de 24 Iunie serbarea „Sfântului Ioan Botezătoriu“. Din ce motive s'a făcutu acésta, e ușor de înțeles; pentru-ca *introducendu cul-*

tulă creștină, în modulă acesta se delătore mai ușorū obiceiū rile păgâne o procedură, care la începutul erei creștine a fostū cu energie practicatā din partea bisericeī. *Suvenirea cultulū păgānū* însă n'a putut-o șterge cu deseversire, căci precumū ne arată casulū de față, poporulū și ađi venerēzā în modū inconsciu pe *vechia țeitate de Lună*. Astfelū multe dintre datinele poporului nostru nu sūntū altceva, decâtū vechi reminiscențe din cultulū elino-romanū, și toți acei Jidano-Maghiari, cari își batū jocū de poporulū românū, numindu'lū „superstițiosū“ ¹⁾ nu sciu ce ăicū, căci aceste datini sūntū dovada cea mai puternică despre originea și naționalitatea noastră.

Dreptū aceea noi avemū nu numai în poesia populară, dar și în datinele și obiceiurile poporului doveđi despre aceea, că sub „Iana“ și „Sânđiana“ este de a se înțelege Luna.

Mai desū obvine mirēsa lui Arghir în povestile nōstre sub numirea de „*Ileana-Cosānđiana*“. „Ileana“ e identicū cu „Helena“ din mitologie, care de asemenea era veneratā ca đina de Lună și avea altariulū ei de jertfā pe muntele „Therapne“. (Ovid. Metham. XII. espl. de R. Suchier. — Vollmer: „Die Mythologie aller Nationen“. Preller: Griechische Mythologie ²⁾).

Prin atingere cu cultulū grecescū s'a întemplatū unū felū de amalgamisare: amendouē numele „*Helena*“ (*Ileana*) dela Greci, și „*Iana*“ dela Romani aū fostū întrebuintate pentru de a însemna Luna și și-aū aflatū păstrarea lorū în poesie, în datinele și moravurile poporului până în điuā de ađi.

Încātū pentru numele „*Cosānđiana*“ nu s'a pututū afla până acumū o interpretare mulțamitoare. Eū credū, că avemū aici de a face numai cu unū *jocū de cuvinte*, anume: cele douē expresiuni „Ileana“ și „Sânđiana“, cari aū remasū în graiulū poporului pentru una și aceeași noțiune, Lună, sūntū împreunate la olaltā prin o silabă ore-care, aici prin silaba „co“, precumū avemū în „Doi feți Cotofeți“ (Dioscurii). În

¹⁾ V. „Kolozsvár“ din 6 Ianuarie 1891. ²⁾ V. Marienescu, op. cit.

modu analogu s'a impreunatu „Urga Murga“, sub care este de a se intelege „Mercurius“ (decu doue expresiuni pentru aceea-si notiune, Urga dela Greci = „Demiurgos“, Murga dela Romanu = Mercurius), de asemenea „Serean si Diorianu“ seu „Serila si Diorila“ (Luciferulu de sera si Luciferulu de diminetă), Cum va fi, cum nu, din cele de pana acum rezultă, ca sub „Iana“ si „Sandiana“ seu „Cosandiana“ este de a se intelege Luna.

Si acumu e usoru de a gaci, cine e Arghir. Mai antaiu deducemu pe basa baladei amintite, ca Arghir e „Sorele“. Dar si numele ne spune acesta.

Deulu de sore Apollo a avutu si conumele „Argirotos“ adeca purtatoru de arc de argintu, si dupa cumu ne asigura Hesiodu, acestu nume l'a capatat delat radele sorelui, cari se asemena cu sagetile ³⁾. Si intru adeveru, daca vomu lua variantele povestei nostre la mana, vomu vedea ca Arghir e pururea cu arculu inarmatu, asa candu pazesce in gradina, asa candu pleca se-si caute miresa.

De siguru ca acesta deductiune etimologica nu-i destulu pentru afirmatiunile nostre. Si aici luamu refugiulu ear la variante. Precumu amu amintitu mai susu la Baracu pleca Arghir *calare* in lume. In alte variante acestu calu e descrisu mai de aproape. Asa ni se spune ca Arghir si-a luat unu calu care era hranitu cu *focu*.

Acesta ne reamintesce cei patru cai ai lui Apollo, cari se numiau: „Pyrais“ (calu de focu), „Aethon“ (de rade), — „Eos“ (de diori), „Phlegon“ (scanteitoru). După cum vedemu, toti suntu adusi in legatura cu foculu, pentrucă dupa credinta celoru vechi, carulu sorelui e trasu de patru cai de focu. De aceea hrănesce si Arghir calulu seu cu focu.

Intr'alte variante se dice, ca acestu calu era grijitu de septe feciore.

³⁾ V. Atanasie Marienescu, op. cit.

Aceste sîntu „Horele“, cari după Mitologie prindeau și desprindeau caii lui Apollo ¹⁾.

Într'altele ni se spune, că cetatea Ilenei se află pe unu ostrovu (insulă) în mijloculū mării, de unde pleca cu o căruța cu doi cai.

Acēsta ne reamintește credința celorū vechi, după care tôte stelele resarū din mare și pierū în mare, idee, pe care amū întălnit'o și în balada amintită. Căruța cu doi cai, în care călătorește đina de Lună, e de asemenea curatū mitică: „Lunae biga datur semper, solique quadriga (Preller) ²⁾).

Și earășī într'altele se đice, că în drumulū seū Arghir a întălnitū pe unū *moșnegū*, care păzia unū *roiū de albine*; pe roiulū acesta l'a trimisū moșnegulū se caute Cetatea-negră. Numaī una dintre ele, care s'a reīntorsū maī tărđiu decătū tôte, a aflatū cetatea Ilenei.

Aici moșnegulū după Mitologie e personificarea noptiī, ear albinele, peste care e stăpānū, sîntū *stelele* (Nork: „Mythologie aus den Volksmārchen“; Friedreich: „Die Symbolik und Mythologie der Natur“ ³⁾). Albina īnse, care sosese pe urmă, e *lucēferulū*, cāci pe cānd celelalte stele la prima rađă a sōrelui se aruncă în mare, pe atunci singurū *lucēferulū* are curagiulū de a privi în fața sōrelui, elū prin urmare a și vedūtū unde s'a ascunsū Luna, mirēsa lui Arghir (Ovid. Meth. II. espl. de R. Suchier ⁴⁾).

Vedemū dară că aceste variante nu se referū nici decătū la lucruri superficiale, ci la momente fōrte esențiale; numai ele ne deslușescū pe deplinū despre adeverala origine și īnsemnătate a povestei nōstre, numai ele īntărescū afirmațiunile nōstre, că sub Arghir e de a se īnțelege „Sōrele“.

Īntălnimū īnsă în unele variante în locū de Arghir numele „Petru“, așa în colecțiunea frațilorū Schott. E greū de a putea spune cauza. O indigitare totuși aflāmū īnsă în privința acēsta într'o colindă, numită „Avutulū și Seraculū“ ⁵⁾.

¹⁾ Marienescu, op. cit. ²⁾ Idem op. cit. ³⁾ Marienescu, „Colinde“ Nr. 23.
⁴⁾ Marienescu op. cit. ⁵⁾ Idem op. cit.

Acésta colindă e întru tóte identică cu povestea lui „Philemon și Baucis“ din Mitologie. Zeus adecă avea obiceiul a se preface în felú și felú de fețe, ca se pótă mai bine vedea faptele ómenilorú. Astfelú a cercetatú odată împreună cu fiulú seú Hermes o parte a Phrygiei. Améndoí erau îmbrăcați în haine de călători, cari cereaú adăpostú peste nópte. Pretutindenea însă aú aflatú ușile bogațilorú încuiate, numai o păreche de ómení seraci, Philemonú și Baucis, i-aú primitú în casă cu dragú, ospetându-i din tótă serácia. Dreptú aceea Đeí la despărțire i-aú resplátitú, dăruindú acestorú doí ómení o sórte fericită. Vecinii cei bogați din contră aú fostú de cătră Đeí pedepsiți trimițendu-se asupra lorú unú potopú, care i-a înghițitú.

Întocmai acésta întemplare ni se povestește în colinda amintită. Numai câtú numele aú fostú înlocuite cu alte, în urma influinței creștinismului. Astfelú în locú de „Zeus“ figuréză „Christosú“, în locú de „Hermes“ „Petru“. Pentru ce tocmai Petru? Póte pentrucă Petru a fostú celú mai íntimú învêțacelú alú lui Christosú, elú s'a avéntatú așa đicéndú la o adóua persónă și putere după Christosú, la Apollo după Zeus ¹⁾.

Cumcă acésta deducțiune nu e tocmai trasă de pěrú, dovedesce următórea împregiurare. În unele povești din Bucovina se đice, că Petru a fostú născutú în mare de unú pesce. Aici ne íntâlnimú eară cu aceeași idee, după care tóte stelele se nascú din mare. Ovidiú în *Metamorf. V.* đice: „Venus sub pisce latuit“; Venus a fostú ascunsă sub formă de pesce, adecă Venus s'a născutú din elementulú pescelui, din mare ²⁾. Petru e prin urmare identicú cu una din đeitățile de lumină, cari se nascú din mare, e identicú cu Apollo (sórele), e Arghir.

În fine íntâlnimú în cele mai multe variante în locú de Arghir pe „Fétú frumosú“. Fétú e latinesculú „fetus“ celú

¹⁾ Marienescu op. cit. ²⁾ Idem op. cit.

născutū, în romănesce specialū „Copilū“. Acestū Fētū frumosū e una dintre cele mai înteresante figurī în poesia nōstră populară. Înzestratū cu puterī supranaturale, elū se bate cu smei, balaurī, urieși și alte leghiōne, mântuindū din ghiarele lorū pe fetele de împēratū răpitate. Cele mai încurcate și ne mai auđite isprăvurī elū le sēvērșesce cu norocū.

Și dacā cercetāmū mai de aprōpe faptele lui, vomū vedea că cele mai multe 'și aū rădăcina în Mitologie. Spre dovadă vomū aminti unele.

Așa ni se spune, că Fētū frumosū a căpătatū odată porunca, se aducā apă de unde se batū munții în capete. Fētū frumosū se duce mai ântâiū la sfânta Vinere să o întrebe de sfatū. Și sf. Vinere 'i spune, se slobódă mai ântâiū o pasere printre munți. Fētū frumosū așa face, slobóde o pasere, munții îndată începū a se bate în capete; dar nepu-tēndū prinde paserea, se depărtēzā ear unulū de altulū încetū. Acēsta a vrutū și Fētū frumosū, căci acumū iute se repede, ia apă și se aruncā pe calulū seu. Munții prindū de veste începū a se bate în capete, și de n'arū fi avutū calulū *aripi* voiniculū acolo arū fi fostū prăpăditū. Așa numai cōda calulū a fostū sdrobotā de jumētate. De atunci, veđi, este calulū cu cōda jumētate de carne și jumētate de pērū.

Cine nu'și aduce aici aminte de Argonauți și de pățania lorū cu „Symplegadele“. Și Argonauțiī lasā mai întâiū unū porumbū sē sbóre printre Symplegade, și lorū li se sdrobescce corabia pe jumētate.

Dar și modulū cumū a ajunsū Fētū frumosū la calulū cu aripi, încă e curatū miticū. Fētū frumosū se đice că arū fi căpătatū odată dela unū pustnicū unū frēu. Când scutura frēulū, îndată venia unū calū cu aripi, ce sta gata la placulū lui.

Acēsta ne reamintesce frēulū, ce Athene (Minerva) l'a fostū dărutū eroulū de lumină „Bellerophon“, ca se înfrē-neze cu elū sburdalniculū calū „Pegasus“, și călare pe elū sē lupte contra lighiōnelorū. Lupta decurgea astfel, că nă-

văbindu lighióna Pegasusu se aventa în vezduh de unde Bellerophon o culca cu o săgeată.

Pegasus, care a resăritu din capul Medusei, când Perseus i l'a retezat, a primitu mai târziu, cum scim, însemnătatea sa specială de cal alu „Museloră“.

Într'altă poveste ni se spune, că Fētū frumosu s'arū fi fălitu odată la curtea unu împăratu, că elū e în stare se fure *cosița de aurū* a „Ilenei Cosândienei“. Cum a auditu împăratulū acēsta l'a luatū de scurtū, dīcēndu-ī, că dacā nu'și implinesce făgăduiala, 'ī va ajunge capulū unde 'ī staū picioarele. Toți ceilalți ficioři de împăratu, cari nu prea puteau suferi pe Fētū frumosu, se bucurau în taină, că acum are s'o pățescă, pentru că se scie, că până la „Ileana Cosândiana“ trebuie se treci prin hotarele unei smeoice cu nouē capete. Dar lui Fētū frumosu nici că-ī pasă, ci scutură frēlulū, calulū vine, voiniculū se aruncă pe elū, și pe când smeoica vine cu o falcă în ceriu cu una în pământū, calulū se aventă în vezduh și de aci Fētū frumosu isbesce leghiónei o săgētă în inimă.

Georgiū Popū.

(Va urma).

PROBLEMA ȘCÓLEI*).

Educătorulū are să resolvă o problemă mărētă, elū are să dea elevulū încredințatū conducerii sale o cultură intelectuală, estetică, morală și religiósă, va să dīcă o cultură multilaterală. Dar scopulū ultimū și celū mai înaltū alū educațiunei este *formarea unu caracterū nobilū*, care este *coróna* culturii; cu alte cuvinte scopulū educațiunii este formarea unei voințe puternice și consecente, care stă în serviciulū ideilorū morale; seū, fiindū-că în acēsta voință se manifestază o personalitate, scopulū educațiunii este dezvoltarea unei personalității morale cu voință puternică și consecentă.

*) După D. G. Fröhlich.

Cugetarea și lucrarea unui astfel de caracteru nu este schimbăciósă ca valurile mării, ea este firmă și sigură, ca și stâncile, de care se resfrângu acele valuri, ea nu este o trestie, iederă, séu lujerü, care se acațără și se înfășurá pe arbori, ci este unü stejarü puternicü, pe care furtuna nu'lü frânge. Cunoscëndü principiulü, meduva unui caracterü, cunošcemü și voința și lucrarea lui. Viéta unui omü de caracterü nu se clătina și nu se léganá ca sborulü dubiu alü fluturelui, și nici nu șerpuesce ca cursulü meandricü alü päreului. Caracterulü este o putere și puterea are în sine totdeauna ceva dumneșcescü.

Caracterulü moralü își primesce direcțiunea dela „*Eu-lü*” séu mai bunü, care se baséză pe nésuința spre adeverü și spre totü ce este bunü. Lumina lui este rațiunea și voința lui Dumneșeu, sprijinulü, razimulü lui sântü principii nobile, ér idealulü lui este ímplinirea datorinții. Omulü de caracterü nu este unü Pilatü, ci este unü Ioanü Botezătorulü, unü adevëratü învëțácelü alü lui Christosü. Formarea unui astfel de caracterü cuprinde în sine tóte celelalte scopuri mai înalte și mai de josü ale educațiunei: ínteligența, sciința, gustulü, religiositatea și tóte lucrurile înalte și märețe ale spiritului omenescü; în elü se cuprindü tóte elementele educațiunei, chiar și unü corpü sánëtosü, în care se ínrupéză caracterulü; în elü se cuprindü și în elü sântü date tóte elementele culturii, ce se recerü pentru viéta comună, pentru statü și pentru ímpërăția lui Dumneșeu, adecă pentru viéta reală și ideală. Formarea voinței, care este unü bunü îndemnü și o bună putere de creațiune, este așa dară centrulü educațiunii, și prin urmare cea mai ínsemnată problemă a Pedagogiei.

Acum se nasce întrebarea, care este loculü celü mai potrivitü, în care se potü nasce și produce astfel de caractere? Loculü celü mai potrivitü nu sântü valurile lumií cum řice Göthe, ci fără índoială este grădina cea liniștită a familieí culte și morale, este sanctuarulü caseí cu viéta familiară de modelü. Numai mai târđiu, când voimü să punemü

la încercare și să perfecționăm caracterul aflător în cristalizațiune, și potă arăta puterea loră și valurile lumii. Familia cultă și morală dispune de mijlôce de educațiune suverane, de *petrecere împreună intimă, de iubire și de exemple bune*; în viața acestei familii primesce copilul ună cercă de cugetări morale, din care isvoresce voința de bine; acolo își deprinde copilul simțul de datorință, și deodată cu laptele mamei suge principii morale nobile, din care se nasce resoluțiunea. Casa își pôte cunoște elevii seși și pôte lua în considerare individualitatea loră; în casa părintescă de odată cu crescerea corporală se potă împreuna cu ușurință și mijlôce morale de educațiune; copilul se pôte deprinde la o ordine de trai constantă și firmă, și se pôte esercita cu succes și dîlnic în lucrări, cari ȳ formedă voința. Familia întregă este o întocmire morală, care se basază pe activitate, pe iubire, pe simț comun; ea este basa vieții de stat și a vieții sociale. De aceea să nu prindă mirarea pe cetitori, decă susținem, că celă mai potrivit loc, unde se pôte pune basa formării caracterului, este familia.

Motive ponderose însă ne facă să susținem, că și școla decă ea nu este numai o simplă școlă de specialitate, și chiar și școla poporală (ca ună institut care ofere școlarilor seși aceea ce este bun comun ală tuturoră ómeniloră fără deosebire de rang, tagmă, avere și chemare), trebuie să și împună ca problemă acestă scopă mai înaltă, educațiunea spre virtute, și nu se pôte mulțumi nici decum numai cu aceea, ca să fie o simplă școlă de învățământ. Motivele pe scurtă sîntă următoarele:

A. Învățământul, ca celă mai însemnată factoră ală educațiunii, nu se pôte nici-decum despărți de educațiunea nemijlocită, de crescerea morală; amēndouē, învățământul și crescerea morală formedă ună întregă. Cu învățământul educativ, cu instrucțiunea despre legile și principiile morale, trebuie să se împreune ună bună modelă, ca o intuițiune de

viếtă morală concretă, trebuie să se împreune deprinderea binelui și alte măsuri de educațiune.

Dar nu numai *natura factorilor de educațiune*, ci și *natura elevului* pretinde, ca școla să urmărească un ideal moral. În spiritul copilului cugetarea, simțirea și voința stau în strînsa legătură una cu alta; spiritul omenesc pe toate stadiile de dezvoltare formeză un întreg nedivisibil. O știință unilaterală nu poate mulțumi și ferici pe elev. Dacă amă voi să-l împărțim în mod nenatural și să-l formăm unilateral, acesta s'arî întempla pe contul culturii armonice, și se nasce întrebarea, dacă ne succede educațiunea.

(Va urma).

D. F.

PARTEA OFICIALĂ.

Nr. 161/1891.

Procesul verbal

al comitetului Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, luat în ședința dela 30 Maiu n. 1891.

Președinte: G. Barițiu. Membrii prezenți: Dr. Il. Pușcariu, vice-preș., Ioan Hamnia, Z. Boiu, I. Popescu, I. St. Șulutu, Leontin Simonescu, I. Crețu, P. Cosma, Nicanor Frateșu, controlor.

Secretar: Dr. I. Crișianu.

Nr. 67. Dl. Mateiu Pop Grideanu, jude de tablă reg. în pens. și avocat, în calitate sa de director al despărțământului M.-Oșorhei al Asociațiunii transilvane, prin hârtia dto. 22 Aprilie a. c., răspundend la hârțiile acestui comitet de sub Nr. 245/1890 și 99/1891 referitoare la reorganizarea și reconstituirea despărțământului precum și la pedecile pentru care nu s'au putut îndeplini la timp reorganizarea, arată, că numitul despărțământ fostu al 19-lea acum după noua arondare al 24-lea al Asociațiunii transilvane nu s'a putut reconstrui în trecut și nu se va putea reconstrui nici în viitor din lipsa de membri atât în centru, cât și în comunele aparținătoare; în adunarea generală dela 1885 s'a fost instituit cu mare necesă un subcomitet din 5 membrii, parte mare amployat, fiind — că însă unii au fost tran-

sferată, ér' alții aũ repășitũ, curẽndũ dupã adunare aũ remasũ tóte afacerile în sarcina directorului, care a trebuitũ sã se mãrginescã pe lângã aceea, de a trimite la cassa Asociațiunii taxele încurse de pe la pușinii membrii din despãrțemẽntũ. Stãndũ lucrulũ astfelũ, dlũ Popũ nu se mãi considerã de membru alũ subcomitetului M.-Oșorheiũ, respective alũ direcțiunii aceleuia, și cere a se dispune cele de lipsã cu privire la exemplarulũ din organulũ Asociațiunii, ce se trimitea la adresa dsale ca fostũ directorũ. (Ex. Numẽrulũ 132/1891).

Deși comitetulũ. nu se îndoesece, cã reorganizarea și reconstituirea despãrțemẽntului M. Oșorheiũ va fi întimpinãndũ multe și mãri greutãți, chiar în vederea celorũ relatate de Dlũ M. Popũ Grideanũ, cu tóte acestea îi place a crede, cã acele greutãți nu vorũ fi nefvingibile, și stãrue pe lângã reorganizare; și dupã-ce dlũ M. Popũ Grideanũ a renunțatũ la conducerea afacerilorũ, comitetulũ încredințezã acẽstã conducere dlui Basiliu Hossu, protopopũ gr. cat. în M.-Oșorheiu.

Nr. 68. Vasile Lazarũ, invẽțãcelũ de fãuriã și stipendistũ alũ Asociațiunii, subșternẽndũ acuma cuitanța pentru rata II ex. 1890. din stipendiulũ sãu, își motivezã întãrșierea cu morbulũ greu, de care a suferitũ din Decemvrie 1890 pãnã în Aprilie a. c, și se rógã a i se elibera numita ratã, deși s'a întãrșiatũ. (Exh. Numẽrulũ 136/1891).

Fiindũ actele în ordine și întãrșierea justificatã, cererea invẽțãcelului Vasile Lazarũ se încuviințezã.

Nr. 69. Dlũ Vasile Demianũ, protopopũ gr. or. în Bradũ, însãrcinatũ din partea acestũ comitetũ cu conducerea lucrãrilorũ pentru constituirea despãrțemẽntului nouînființatũ 10 (Bradũ) alũ Asociațiunii transilvane, aratã cauzele, pentru care acestũ despãrțemẽntũ nu s'a pututũ constitui pãnã acum și notificã, cã a concheamatũ adunarea constituantã pe 23 Maiũ (4 Iunie) a. c. (Ex. 139/1891).

— Spre sciințã.

Nr. 70. Direcțiunea scólei civile de fete cu internatũ a Asociațiunii transilvane prin hãrtia dto 2 Maiũ a. c. Nr. 71 aratã, cã dlũ Augustinũ Muntẽnũ avocatũ în Dejũ restezã pentru fiica sa, fóstã elevã a scólei și adãpostitã în internatũ de pe anulũ scol. 1888/9 suma de 22 fl. 63 cr., și dlũ Ioanũ Branea din Boițã de pe anulũ scol. 1889/90 suma de fl. 21 și cã numișii domni, deși aũ fostũ provocați în mãi multe rẽnduri de a plãti, încã nici pãnã ađi nu s'aũ achitatũ datorile.

În legătură presidiul constată, că, pe baza arătării acesteia a direcțiunii, dânsul a provocat și din parteși pe numiții restanțieri să-și achite datoriile și că se așteptă răspunsul domniilor lor. (Ex. Nr. 140/1891).

— Spre știință.

Nr. 71. Ioanŭ Rațŭ, studentŭ de clasa VIII gimnasială în Clujŭ și stipendiatŭ alŭ Asociațiunii transilvane, își justifică sporulŭ făcutŭ în studii în decursulŭ trimestrului II alŭ anului scol. curentŭ. (Ex. Nr. 143/1891).

— Spre știință.

Nr. 72. Direcțiunea despărțemântului 32 (Dicio-Sân-Martinŭ) alŭ Asociațiunii transilvane, prin hârtia dto 15 Aprilie a. c., subșterne spre revizuire protocolulŭ subcomitetului dela 24 Martie a. c. dimpreună cu suma de 8 fl., taxe dela membri ordinari și ajutători din despărțemântŭ. În protocolulŭ subșternutŭ se cerŭ informațiunŭ, că din ce mijlôce și pe ce cale se procură sigilulŭ pe sêma despărțemântului, și acestŭ comitetŭ e rugatŭ a dispune, ca membrilorŭ noi, cari aŭ solvitŭ taxele prescise, să li se trimită organulŭ Asociațiunii și până la proxima adunare generală, în care va urma aprobarea lorŭ. (Ex. Nr. 144/1891).

— Se adevereșce primirea sumei de 8 fl., taxe dela membri ordinari și ajutători, care sumă s'a transpusŭ la cassa Asociațiunii spre contare în regulă. În ce priveșce sigilulŭ pe sêma despărțemântului, acela se pôte procura prin direcțiune din taxele incurse dela membrii ajutători, din care taxe, conformŭ §-lui 27 din „regularea mijlôcelorŭ etc.“, se pôte reșfinê o parte cu invoirea acestui comitetŭ pentru „acoperirea trebuințelorŭ despărțemântului“.

În ce priveșce trimiterea foii „Transilvania“ la adresa noilorŭ membrii, s'a întreprinsŭ pașii de lipsă.

Nr. 73. Direcțiunea școlêi Asociațiunii prin hârtia dto 11 Maiŭ a. c. subșterne spre revizuire protocolulŭ conferinții corpului didacticŭ dela 24 Aprile a. c., din care se vede între altele, că atâtŭ elevele de relig. gr. ort. câtŭ și cele de relig. gr. cat. s'aŭ mărturisitŭ și cuminecatŭ prin catecheții lorŭ în decursulŭ postului mare și că sporulŭ ce-lŭ facŭ acelea în studii e corêspundêtorŭ. (Ex. Nr. 145/1891).

— Cuprinsulŭ protocolului subșternutŭ se ia spre știință.

Nr. 74. Eliseiu Mezei, studentŭ de clasa a VI-a gimnasială în Blajŭ și stipendiatŭ alŭ Asociațiunii transilvane, își justifică

sporul făcut în studii în decursul trimestrului II al anului scol. curent. (Ex. Nr. 148/1891).

— Spre știință.

Nr. 75. Se prezintă hârtia dto 13 Maiu a. c. a dlui vicar for. Alimpiu Barboloviciu din Șimleu, prin care răspunde la hârtia acestui comitet de sub Nr. 76. a. c., în care i s'a cerut părerea, cu privire la persoana, căreia ar fi să i-se încredă conducerea lucrărilor de pregătire pentru constituirea despărțământului nouînființat 19 (Gârbău) al Asociațiunii transilvane (Ex. Nr. 149/1891).

— În conformitate cu părerea cuprinsă în hârtia citată a dlui vicar Barboloviciu, cu conducerea lucrărilor de pregătire pentru constituirea despărțământului nouînființat 19 (Gârbău) se încredințează domnului Ioan Hățeganu, protopop gr. cath. în Dergea.

Nr. 76. Michailu Candrea, studentu de clasa a VI-a gimnazială în Beiuș și stipendiatu al Asociațiunii transilvane, își justifică sporul făcut în studii în decursul trimestrului II al anului scol. curent. (Ex. Nr. 150/1891).

— Spre știință.

Nr. 77. Domnul Ludovicu Simonu, încredințat din partea acestui comitet cu conducerea lucrărilor pentru constituirea despărțământului nouînființat 15 (Mociu) al Asociațiunii transilvane, prin hârtia dto 16 Maiu a. c. arată, că în adunarea constituantă foarte slabu cercetată dela 6 Maiu a. c. nu s'a putut face constituirea, și cere ca să se dispună cele de lipsă. (Ex. Nr. 151/1891).

— Dlu Ludovicu Simonu să fiă rugat a mai face încercare pentru organizarea despărțământului prin convocarea unei noue adunări, eventualu a ne designa o persoană, care să continue lucrările în direcțiunea arătată.

Nr. 78. Magistratul orașănescu din locu, prin hârtia dto 15 Maiu a. c. Nr. 5292 invită comitetulu a notifica dlui vice-comite alu comitatului Sibiu, întrunu termen preclusiv, numele, caracterulu și locuința plenipotențatulu se, care va avè săi exercite mandatulu de membru la ședințele reprezentanței orașănesce în anul 1891.

În legătură secretarul raportază, că în afacerea de sub întrebare s'au făcut pașii de lipsă pe cale presidială, însărcinatū fiindu cu exercitarea numitulu mandatū vice-președintele Asociațiunii, dlu Dr. Ilarionu Pușcariu, archimandritu și vicaru archiepiscopescu (Ex. Nr. 152/1891).

— Spre știință.

Nr. 79. Direcțiunea scôlei Asociațiunii prin hârtia dto 22 Maiü a. c. Nr. 73 subșterne spre revisuire protocolulü conferinței corpului didacticü dela 21 Maiü a. c., în care se fixéză terminulü examenelorü publice de sfêrșitulü anului scolasticü curențü pe ðilele de 26 și 27 Iunie nou a. c. ér' alü încheierii anului scolasticü și pentru extradarea testimoniilorü ðiua de 28 Iunie a. c., în fine programulü examenelorü dupä cum urméză :

In 26 Iuniü n.

Înainte de améđi:

- Dela 8—9 Religiunea cu tóte elevele;
 „ 9—10^{1/2} Limba română cu clasa I și a IV;
 „ 10^{1/2}—11^{1/3} Istoria univers. cu clasa II;
 „ 11^{1/2}—12 Higiena cu clasa IV.

Dupä améđi:

- „ 3—4 Chemia cu clasa III.;
 „ 4—5 Limba francesä cu tóte clasele.

În 27 Iuniü n.

Înainte de améđi:

- „ 8—8^{3/4} Limba germänä cu clasa I.;
 „ 8^{3/4}—9^{1/3} Botanica și Mineralogia cu clasa II.;
 „ 9^{1/2}—10 Aritmetica cu clasa III.;
 „ 10—11 Limba maghiarä cu clasa III.;
 „ 11—11^{1/2} Geografia astronomicä și fisică cu clasa IV.;
 „ 11^{1/2}—12 Geometria cu clasa IV.

Dupä améđi:

- „ 3—4 Musica instrumentalä;
 „ 4—5 Declamațiunii și musica vocalä;
 „ 5—6 Gimnastica.

(Ex. Nr. 154/191).

— Terminulü precumü și programulü examenelorü se apróba, ér' cu conducerea acestora se încredințéză președintele eventualü vice-președintele Asociațiunii.

Nr. 80. Direcțiunea bancei gen. de asigurare „Transilvania“ din Sibiiü prin hârtia dto 22 Maiü a. c. încunoscințéză comitetulü despre sortarea obligațiunii fondului de întemeiere alü numitei bănci Nr. 1302, ce se aflä în posesiunea Asociațiunii, a cärei valóre

nominală pr. 100 fl. se solvesce la cassa aceluî institutî delà 1 Augustû a. c. începîndû (Ex. Nr. 155/1891).

— Spre sciință. Cassarulî Asociațiunii se aviséză a ridica la timpulî sîu baniî.

Nr. 81. Zacharie Lechințanû, calfă de bîrdașû în Sibiiû, se rógă pentru unû ajutorû. (Ex. Nr. 156/1891).

— Cererea presentă nu se pôte considera.

Nr. 82 Actuarulî despărțemîntului nou înființatû 20 (Beclénû) alû Asociațiunii transilvane, dlû Ioanû H. Boteanû, prin hîrtia dto 23 Maiû a. c. subșterne spre revisuire protocolulî adunării constituante delà 17 Maiû a. c. dimpreună cu aclusele lui și o disertațiune ținută de dlû Dr. Triponû, avocatû în Bistrița.

Din protocolû se vede:

a) că adunarea a fostû deschisă de dlû protopopû gr. cat. Gregoriu Pușcariû, care a fostû încredințatû din partea acestuî comitetû sub Nr. 245/1890 cu conducerea lucrărilor de pregătire pentru constituirea despărțemîntului, făcîndu-se constituirea ad hoc a biroulî;

b) că s'a făcutû înscrierea membrilorî noi;

c) că, urmîndû la ordine constituirea, la propunerea unei comisiuni de candidare s'aû alesû:

1. Directorû: dlû Gregoriu Pușcariu;

2. Membriî în subcomitetû: domniî Ioanû H. Boteanû, Alexandru Morariû, Simeonû Moldovanû, Ioanû Cupcea, Simionû Popanû, Virgilû Olteanû și George Micu;

3. Suplenți: Dniî Teodorû Cotuțû, Gabrielû Petri și Ioanû Rebrénû;

d) subcomitetulî constituindu-se aû fostû aleși:

1. Actuarû dlû Ioanû H. Boteanû,

2. Cassaru dlû Alexandru Morariû, și

3. Controlorû: Simeonû Moldovanû;

e) adunarea generală proximă se va ținè în Beclénû în luna Iulie a. c. ziua avîndû a se fixa de subcomitetû.

f) dlû Triponû avocatû în Bistrița, a cetitû disertațiunea sa întitulată „Cultura și literatura saû scopulî Asociațiunii transilvane“, care să alătură la protocolû cu rugarea a fi publicată în „Transilvania“. (Ex. Nr. 157/1891).

— Constituirea efeptuită în adunarea delà 17 Maiû a. c. se ia cu aprobare la cunoscință și direcțiunea este însărcinată, ca urmîndû întocmai prescrișelorû ș-luî 17 pt. a) din „Regularea mij-

lóciloru", banii intrați din taxe dela membrii să-și subșternă la cassa Asociațiunii. Dispozițiunile luate cu privire la proxima adunare generală a despărțământului servescū spre sciință. Discursulū dluī Dr. Triponū se transpune redacțiunii organului „Transilvania“ spre eventuală publicare.

Sibiiū, d. u. s.

G. Barițiu m. p.,
președinte.

Dr. I. Crișianū m. p.,
secretarū II.

Verificarea acestui procesū verbalū se încrede d-lorū:
Z. Boiū, Iosifū St. Șuluțū, Ioanū Crețu.

S'a cetitū și verificatū. Sibiiū, în 2 Iuniu n. 1891.

Z. Boiu m. p.

Ios. St. Șuluțū m. p.

Ioanū Crețu m. p.

CONSEMNAREA

sumelorū colectate în favorulū scōlei civile de fete a „Asociațiunei transilvane“ prin dlū Partenie Cosma.

Nicolaū Vasiū, I Lupea, economī în Racovița câte 1 fl.; G. Sêrbū, econ. în Racovița 50 cr., G. Dănilă, invdătorū în Racovița; Pavelū Pripovū, economī în Iancalid; Pavelū Popescu, econ. în Toraculū micū; Vasile Mihălțanū, econ. în Colibele Berghinului; G. G. Macsim, econ. în Racovița câte 1 fl.; Perseu, bancă în Seinī 7 fl.; Bartolomeiū Sigartēū econ. în Somkerek; Petru Macarie, econ. în Fiscutū; Vasile Hidu, econ. în Cichindealū câte 1 fl.; A. R., econ. în Sibiiū 50 cr.; E. G., M. G., G. S., Avramū Zunchī, economī în Sibiiū; Davidū Jebelēnū, econ. în Socenī; Grig. Vitēzulū, econ. în Teaca; T. Ocolīșanū, G. Giulvezanū, econ. în Toraculū-micū; I. Capra, econ. în Ocna; T. Holinca, econ. Ujfalū câte 1 fl.; G. Lăcătuș, econ. în M.-Nemegye 50 cr.; I. Vulturū, econ. în Harasztos 1 fl.; I. Cerēnū, econ. în Reghinū 2 fl.; G. Mirva, econ. în Füleháza 50 cr.; F. Bendēnū, econ. în Reghinū 3 fl. 50 cr.; Lazarū Busniocū, econ. în Bukosnița 50 cr.; Todorū Innauca, econ. în Verciorova 1 fl.; Ioanes Terebugă, econ. în Golcer 50 cr.; Adamū Grădină, econ. în Boiță 1 fl.; F. Hoson, econ. în Deva 2 fl.; I. Nistorū econ. în Ghijasa; D. Comanēnū, econ. în Racovița câte 1 fl.; Popa Crăciunū, econ. în Racovița 50 cr.; G. Z., econ. în Mediaș; I. D., econ. în Baia de Criș; A. G., econ. în Mediaș; N. Strucea, I. P. Macsimū, N. Fogoș, T. Sîrbū, I. Popa, economī în Racovița câte 1 fl.; A. II., econ. în Mediaș 50 cr.; Vasile Acsente, econ. în Frăua; Vasile Mieloș, Ioanū Soponar, econ. în Sebeșpatac câte 1 fl.; Nuțiu Chia, econ. în Sebeșpatac 2 fl.; Moța Nicōra, economū în Sebeșpatac 1 fl.; Simeonū NastaI, econ. în Sebeșpatac 1 fl.; Ana Hannea, economă în Bendorfū; C. B., econ. în Sibiiū; Mihaiū Buciu, rotarū în Reghinū câte 1 fl.